

inhimillinen tekijä

Inari Listo

LL, erikoislääkäri
HYKS, ATeK
inari.listo@hus.fi

Työpaikkana maailma

Teuvo Määttä on tehnyt pitkän uran Helsingin ensihoidon vastuulääkärinä ja Punaisen Ristin delegaattina. Nyt on aamukammassa piikkejä kahdeksan ja aika tarkastella, mitä tulikaan tehtyä.

”Pitäkää itsestänne huolta.”

Oikeastaan kaikki tapahtui kuten elämässä usein parhaat asiat, sattumalta. Yksi puhelinsoitto johti toiseen ja uusia mielenkiintoisia mahdollisuuksia avautui. Kun Teuvo Määttä valmistui Oulusta lääkäriksi, päivystettiin vielä kymmenen vuorokautta yhteen menoon ja sosiaalinen media löytyi kulmakuppilasta. Anestesia valikoitui erikoistumisalaksi ystävän tarjoaman sijaisuuden myötä. Pääosa erikoistumisesta tapahtui Tornionjokilaaksosta kotoisin olevalle Määttälle tutuilla nurkilla, Lapin keskussairaalassa. Anestesian erikoislääkäriksi hän valmistui 1980-luvun alussa. Siinä vaiheessa takana oli jo ensimmäinen kokemus Punaisen Ristin komennukselta.

Päätymisen delegaattiksikin oli osittain sattumaa. Työyhteisön ylilääkäri, pitkän linjan SPR-delegaatti, oli turhautunut lähtöjen peruuntumiseen

viime hetkillä ja oli jättäytymässä pois valmiudesta. Hän kysyi, kiinnostaisivatko tällaiset hommat Teuvoa. Kiinnostivat toki. Jo seuraavana päivänä Helsingissä käydyn valmiuskurssin jälkeen soi Rovaniemellä puhelin. Teuvalta tiedusteltiin mahdollisuutta lähteä lääkäriksi Rhodesiaan.

Ensimmäinen komennus Punaisen Ristin riveissä toteutui kuitenkin vasta vuotta myöhemmin Kamputsean kansanmurhan tultua maailman tietoisuuteen. Määttä lähti lääkäriksi Thaimaan rajaseudulle Kao i Dangin pakolaisleiriin.

”On hyvä, että nykyään koulutetaan ja valmistellaan enemmän. Kyllä silloin tuli lähdettyä pikkuisen naftilla kokemuksella.”

Ensikosketus suureen maailmaan ei jäänyt viimeiseksi ja matkoja seurasi. Muutamia vuosia myöhemmin Määttä saapui Pakistanista takaisin Rovaniemelle, kun mieleen hiipi ajatus, jonka vuoksi tie kulki seuraavaksi Helsinkiin. ”Tässäkö tämä oli?” Oli nähtävä Suomeakin hieman enemmän.

Järjestyi työhaastattelu Töölön sairaalaan, ja syksyllä 1987 lähti muuttokuorma kohti Helsinkiä – paluukuljetuksena pakettiautossa, jolla kollegan tuttava oli muuttanut tavaransa Teuvon Rovaniemen asuntoon. Töölön sairaalassa ehti vierähtää vain kevät, kun tarjoutui uusi haaste, lähtö SPR:n veripalvelun kautta kehitysyrityslääkäriksi. Neljän vuoden pestin aikana maailmalla tapahtuvasta työstä tuli arkea, ja vaihtoehtona olisikin ollut jättäytyä kokonaan humanitääriin työhön. Mutta toisin kävi: Määttää pyydettiin sijaiseksi Helsinkiin ambulanssiin. Tarkoitus oli viettää Helsingin ensihoidossa kesä 1992.

Tämä kesä on nyt venynyt yli 25 vuoden taipaleeksi.

Teuvo Määttä on toiminut aktiivisesti Suomen ensihoidossa täydennuskoulutuksen kehittäjänä ja viranomaisyhteistyön lujittajana. Siteet Punaiseen Ristiin ovat myös säilyneet vahvoina. Vaikka lähteminen virkatyöstä ei ole aina ollut helppoa, on

EU:n asiantuntija ja tanskalaisen kansalaisjärjestön maajohtaja arviointimatalla Tsetsenian rajalla keväällä 2000.

Teuvo Määttä Lääketiedetapahtuman jälkilöylyissä Seurahuoneella tammikuussa 2018.

vuosiin mahtunut useampia pidempiä ja lyhyempiä komennuksia ulkomailla. Pisimmät matkoista ovat suuntautuneet Euroopan Unionin ECHO:n kautta mm. Irakin kurdialueille ja Venäjälle. Punaisen Ristin delegaattina on tullut käytyä lähes kaikilla mantereilla; tarkkaa lukumäärää keikoista Määttä ei ole laskenut.

Ulkomaan komennuksilla ja Suomen ensihoidossa Määttä näkee yhteneväisyytenä sen, että kummassakaan työ ”ei ole sprinttejä, vaan pitkänmatkan juoksu”. Jatkumo potilaiden hoidossa tulisi pitää mielessä ensikohtaamisesta saakka.

Kaikessa toiminnassaan Teuvo Määttä korostaaakin ihmisen kohtaamista ja potilaan kokonaistilanteen hahmottamista. Lääkärin työssä levottomuuksien ja luonnonkatastrofien keskellä olosuhteet ovat yleensä hyvin erilaiset kuin täällä, joten triagea tehdään eri lähtökohdista – hoitoa on pakko rajata resurssien puuttuessa. Mutta myös Suomen ensihoidossa kannattaa pohtia mikä on järkevää. ”Voidaan avata kansi ja katsoa”, mutta katseen pitäisi ulottua myös potilaan ja omaisten koko elämään ja miettiä mitä näistä kentällä tehdyistä tempuista seuraa.

Ensihoidossa näkee poikkileikkauksen suomalaisesta yhteiskunnasta, joten kysyin Teuvolta, tulisiko elämän nurjempaa puolta näkevien

ammattilaisten puhua julkisuudessa enemmän kohtaamastaan todellisuudesta. Aihe on vaikea – on haastavaa löytää oikea tapa asioiden esiintuomiseen julkisuudessa. Ensihoitopalvelun yhteiskunnallinen arvo on Määttän mielestä paljon suurempi kuin yksittäisten hätätilanteiden hyvä hoito. Ensihoidon eturintaman arki on raskasta eivätkä hankalimmat tapaukset pääse otsikoihin tai päättäjien tietoisuuteen.

Politiikan saralla Määttällä riittää tuttavuuksia, mutta itse hän ei ole toistaiseksi harkinnut alan vaihtoa. ”Ehkä sitten isona!” hän kuittaa.

Maaillalla tapahtuva työ on koukuttavaa, mutta muutaman vuoden jälkeen ihmisellä ei välttämättä ole enää juuria. Sen vuoksi jääminen Suomeen ei kaduta. Määttä kokee olevansa etuoikeutettu voituaan yhdistää kaksi erityyppistä työtä. Omat juuret ovat yhä vahvasti Suomen Lapissa Tornionjokilaaksossa, jossa sisärukkaset edelleen asuvat.

Ohjeina nuoremmille kollegoille Teuvon ohjeena on: ”Käykää vieraissa!”. Eli nähkää elämää laajasti, käykää muilla erikoisaloilla ja erilaisissa työpaikoissa. Ja myös: ”Pitäkää itsestänne huolta”. Oman työkuoron ja intohimon säilymisen salaisuutena ovat olleet muun muassa hyvät unenlahjat, ”säännöllisen epäsäännöllinen” kuntoilu ja työyhteisön tuki. Työyhteisö onkin Määttälle kuin perhe, ja puhelin on aina öisin auki, jos joku tarvitsee apua kentällä. Varsinaista työhönsä Määttä ei ole tarvinnut omasta mielestään juuri kollegojen tuen vuoksi. Uran varrelle mahtuu ihmiskohtaloitten koko kirjo, mutta yksittäisiä potilastapauksia Määttä ei ole jäänyt murehtimaan.

Teuvo Määttä on nyt eläköitymässä Helsingin ensihoidon vastuulääkärin työstään, mutta perintö jää. Määttä kuitenkin korostaa vaatimattomasti, että hänellä on ollut onni saada seuraajikseen itseään osaavampia kollegoja ja työtovereita. Tulevaisuudensuunnitelmissa on ainakin ”huolehtia oma kenttä kuntoon” tarkoittaen visiittiä kotiseuduille. Mutta sen jälkeen – mikäpä ettei vaikka lyhyelle komennukselle. ■

Ensihoidossa kannattaa pohtia, mikä on järkevää.

Määttä virka-asussa.